

Türkiye Enerji Görünümü ve Potansiyel Tedarik Kaynakları Işığında Doğalgaz Piyasası Kanunu'na İlişkin Görüşlerimiz

**Gas&Power Enerji Zirvesi
6 Haziran 2013 – Trabzon**

Orhan Duran
Yönetim Kurulu Başkanı

PETFORM Hakkında

2000 yılında kurulan PETFORM, geçtiğimiz 12 yılda arama – üretim sektörü ve doğalgaz piyasasının gelişiminde özel sektör ile kamu kurumları arasında kilit rol oynamıştır.

PETFORM üyelerinin 2 ana faaliyet alanı:

- Arama – Üretim Sektörü
- Doğalgaz Piyasası

PETFORM Üyesi 53 Şirket

- AKENERJ
- AKFEL
- AKSA
- ALADDIN MIDDLE EAST
- ANATOLIA ENERGY
- ANGORAGAZ
- ATT LA DO AN N AAT
- AVRASYA GAZ
- AYGAZ
- BATI HATTI GAZ
- BM HOLD NG
- BOSPHORUSGAZ
- BP
- ÇALIK ENERJ
- DEM RÖREN EGL
- DO AL ENERJ
- DO AN ENERJ
- EDISON
- EGEGAZ
- ENEL
- ENERCO ENERJ
- ENERJ SA
- ENI
- ERDGAZ
- EWE ENERJ
- EXXONMOBIL
- GDF SUEZ
- GENEL ENERGY
- GÜNEY YILDIZI PETROL
- HATTU A ENERJ
- IBS RESEARCH
- K BAR ENERJ
- MARSА ENERGY
- MEDGAZ
- NATURGAZ
- OMV
- PALMET ENERJ
- PERENCO
- POLMAK
- POZ T F DO ALGAZ
- SHELL ENERJ
- SOCAR
- STATOIL
- TEKFEN N AAT
- THRACE BASIN
- TIWAY
- TOTAL
- TRANSATLANTIC PETROLEUM
- TURCAS
- VALEURA ENERGY
- VALVITALIA
- ZMB GAZ DEPO
- ZORLU ENERJ

Yeni Petrol Kanunu

Arama-Üretim Sektöründe Yeni Kanun İhtiyacının Nedenleri

- Petrol sektörü de enerji zincirinin diğer tüm halkaları güncel hukuki mevzuatlara kavuşurken, 59 yıllık arama-üretim sektörü mevzuatının güncellenmemesi
- Eski kanun hükümlerinin bazı dönemlerde özel şirketler aleyhine yorumlanması ve idari kararlarla durdurulabilmesi
- Mevzuatta güncellenmemenin yakalanamamasının uluslararası arenada rekabet gücümüzü yitirmemize yol açması
- Uluslararası arenada 90'larda Orta Asya ve Hazar, 2000'lerde ise Afrika'daki yeni sahalarla yönelen arama-üretim şirketlerinin tekrar ülkemizde yatırıma yönelmesi için teşvik edilmesi

Yeni Petrol Kanunu'yla Getirilen Düzenlemeler (I)

- 2007 yılında 10.Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer'in 4 veto gerekçesi (milli menfaat, memleket ihtiyacı, devlet hissesi, il özel idarelerine gelir aktarımı) ve tüm kamuoyu hassasiyetleri dikkate alınmıştır.
- Petrol bölgeleri ayrımı kaldırılmış , karasuları dışındaki ruhsatlara ilişkin düzenleme aynen korunmuştur.
- Arama ruhsatları hektar bazında değil, karalarda pafta, denizlerde ise enlem-boylam bazında belirlenmiştir.
- Bir ruhsatın yatırım yapmadan 8 yıl tutulması imkanı ortadan kaldırılmış , ruhsat verilmesi ve süre uzatımları Yatırım Programı'yla somut taahhütlere bağlanmıştır.

Yeni Petrol Kanunu'yla Getirilen Düzenlemeler (II)

- irketin Yatırım Programı'ndaki taahhütleri %2 oranında teminata ba lanmı , Bakanlı a taahhüdünü gerçekte tirmeyen irketin teminatını irat kaydetme ve ruhsatı geri alma hakkı tanınmı tır.
- Günümüze kadar arama yapılmamı çok riskli sahalarda yapılacak yatırımlar ile geleneksel olmayan (unconventional) yöntemlerle yapılacak aramaları te vik etmek amacıyla teminatlarda indirim imkanı getirilmı tir.
- Devlet hissesi oranı (%12,5) aynen korunmu , ancak devlet hissesinin 'kuyu ba ı fiyatı' yerine 'piyasa fiyatı' üzerinden ödenmesi öngörölmü tür.

Yeni Petrol Kanunu'yla Getirilen Düzenlemeler (III)

- Potansiyel rezervuarların yeraltı do algaz deposuna dönü türülmesinde mevcut i letmeciye öncelik tanınmı tır.
- Arama-üretim irketlerinin jeotermal yatırımlarına da yönelmesini te vik etmek amacıyla, sondaj kulesi ve ekipmanlarının jeotermal operasyonlarda kullanılmasına izin verilmi tir.
- Sermaye transferlerinin üç ayda bir yapılabilmesi imkanı sa lanmı tır.
- irketlere 6 aya kadar yabancı personel çalı tırma muafiyeti tanınmı tır.

Yeni Petrol Kanunu'yla Getirilen Düzenlemeler (IV)

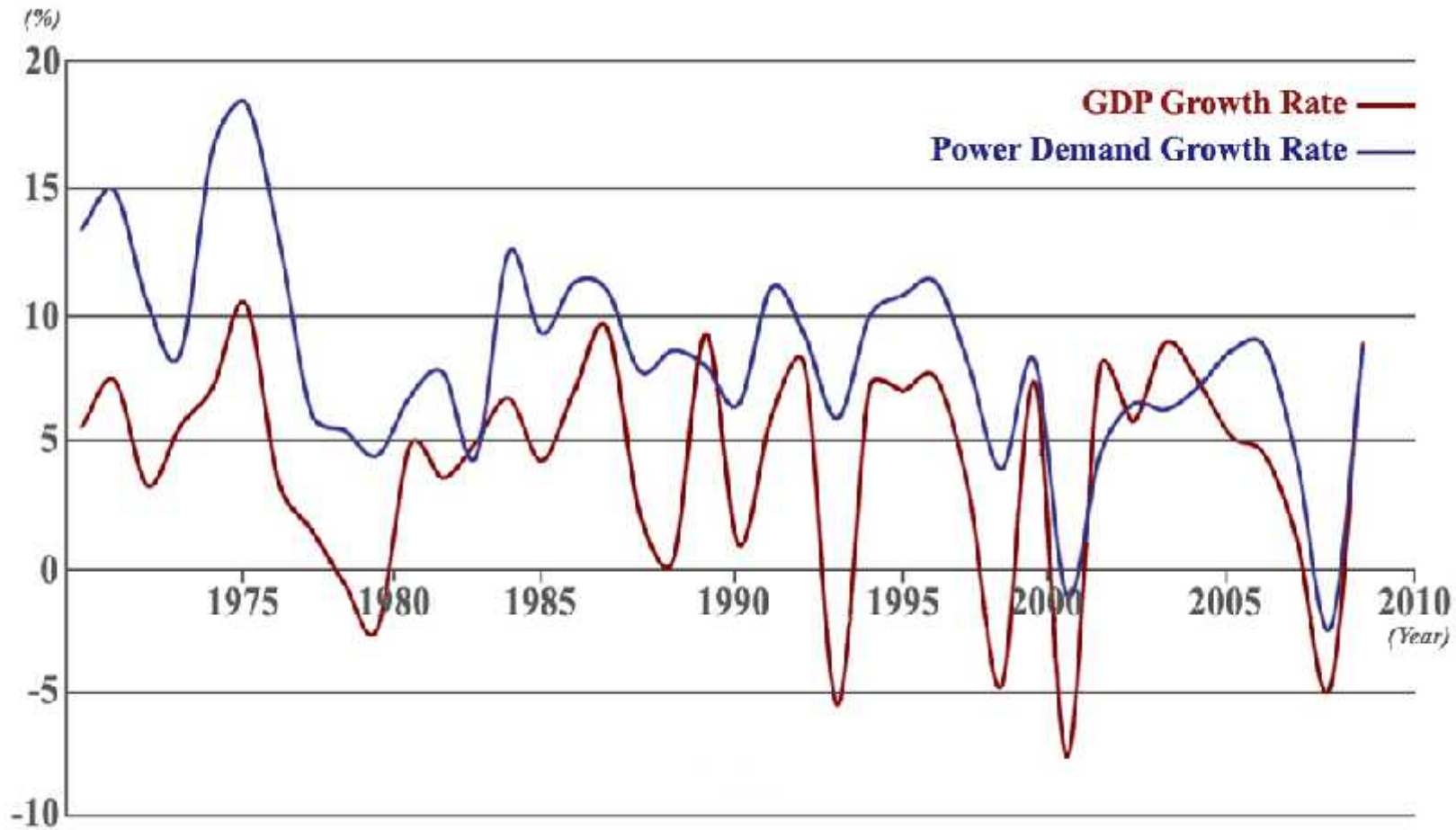

- Arama-üretim şirketlerine yatırım yaptıkları illerde diğer tüm yatırımlarda sağlanan teviklerden yararlanabilme imkanı verilmiştir.
- TPAO'ya iki önemli ayrıcalık sağlanmıştır:
  - Halihazırda sahip olduğu işletme ruhsatlarının süresi sonuna kadar değil, o sahadaki üretim tamamen bitene kadar sürmesi
  - Halihazırda üretim yapılan sahaların işletme süresi sona erdiğinde otomatik olarak TPAO'ya devredilmesi
- Bununla birlikte, devlet adına arama ve üretim faaliyetlerinin TPAO eliyle yapılacağına ilişkin hüküm yeni kanunda yer almamıştır.

Türkiye Enerji Görünümü

GSYİH – Elektrik Talebi Artışı (1970 – 2010)

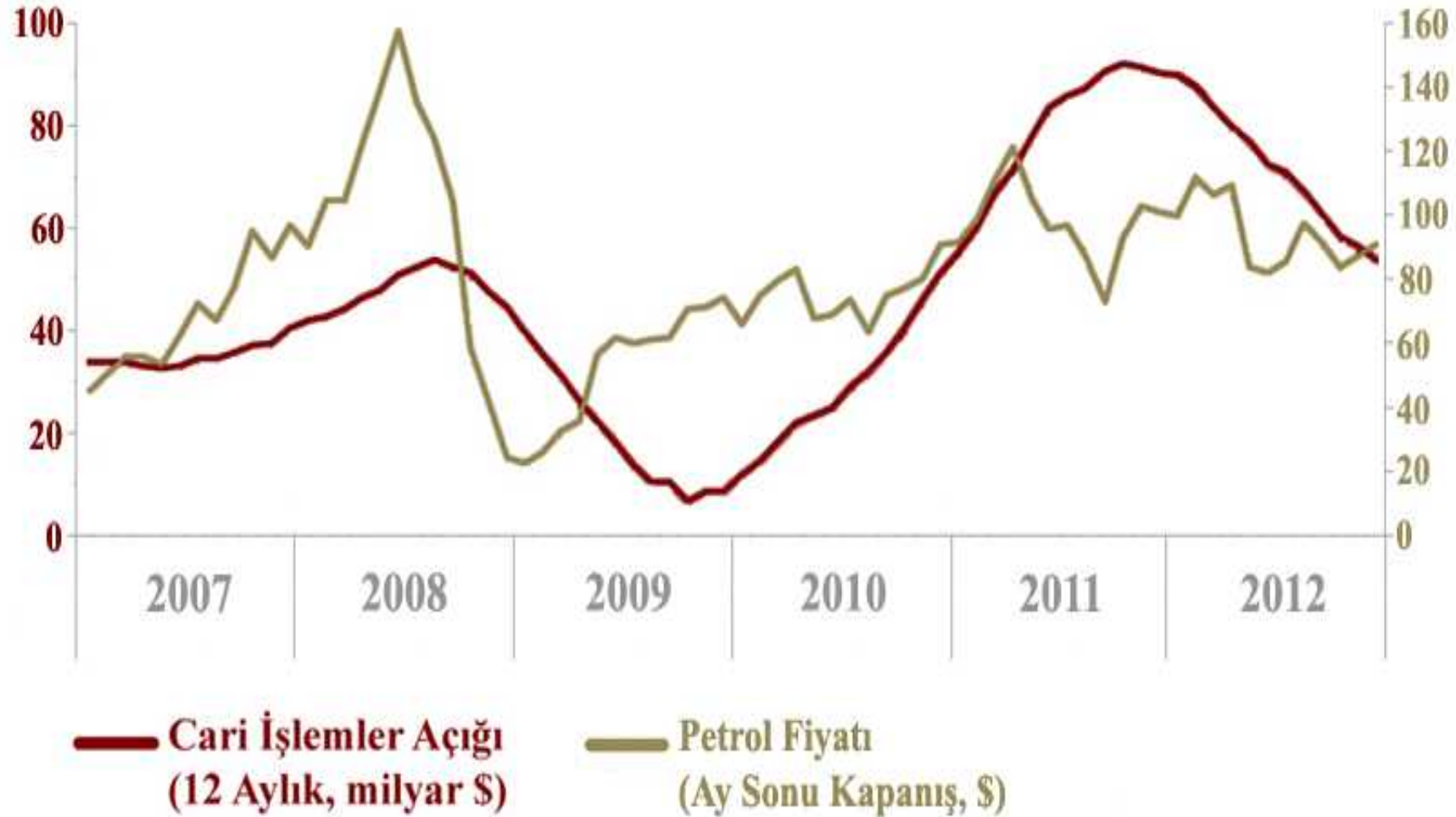

Türkiye'nin Genel Enerji Dengesi (1990 – 2011)

	1990	2011	De i im
Toplam Enerji Talebi (milyon tep)	52,9	114,4	%116
Toplam Yerli Üretim (milyon tep)	25,6	32,2	%26
Toplam Enerji thalatı (milyon tep)	30,9	90,2	%192
Yerli Üretimin Talebi Kar ılama Oranı	% 48	% 28	- %42

Cari Açık – Petrol Fiyatı İlişkisi (2007 – 2012)

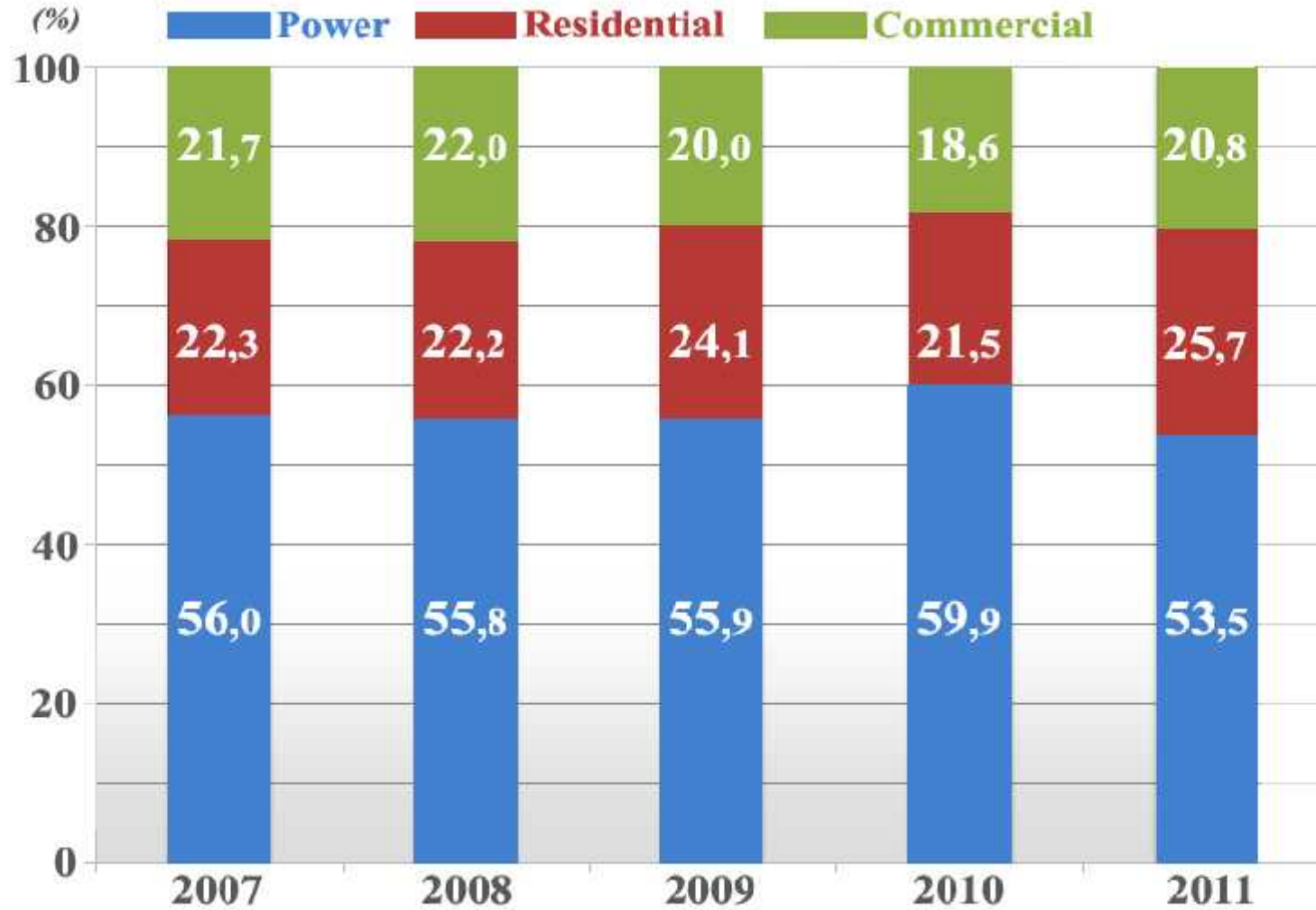
İthalatta Enerjinin Payı (2009 – 2012)

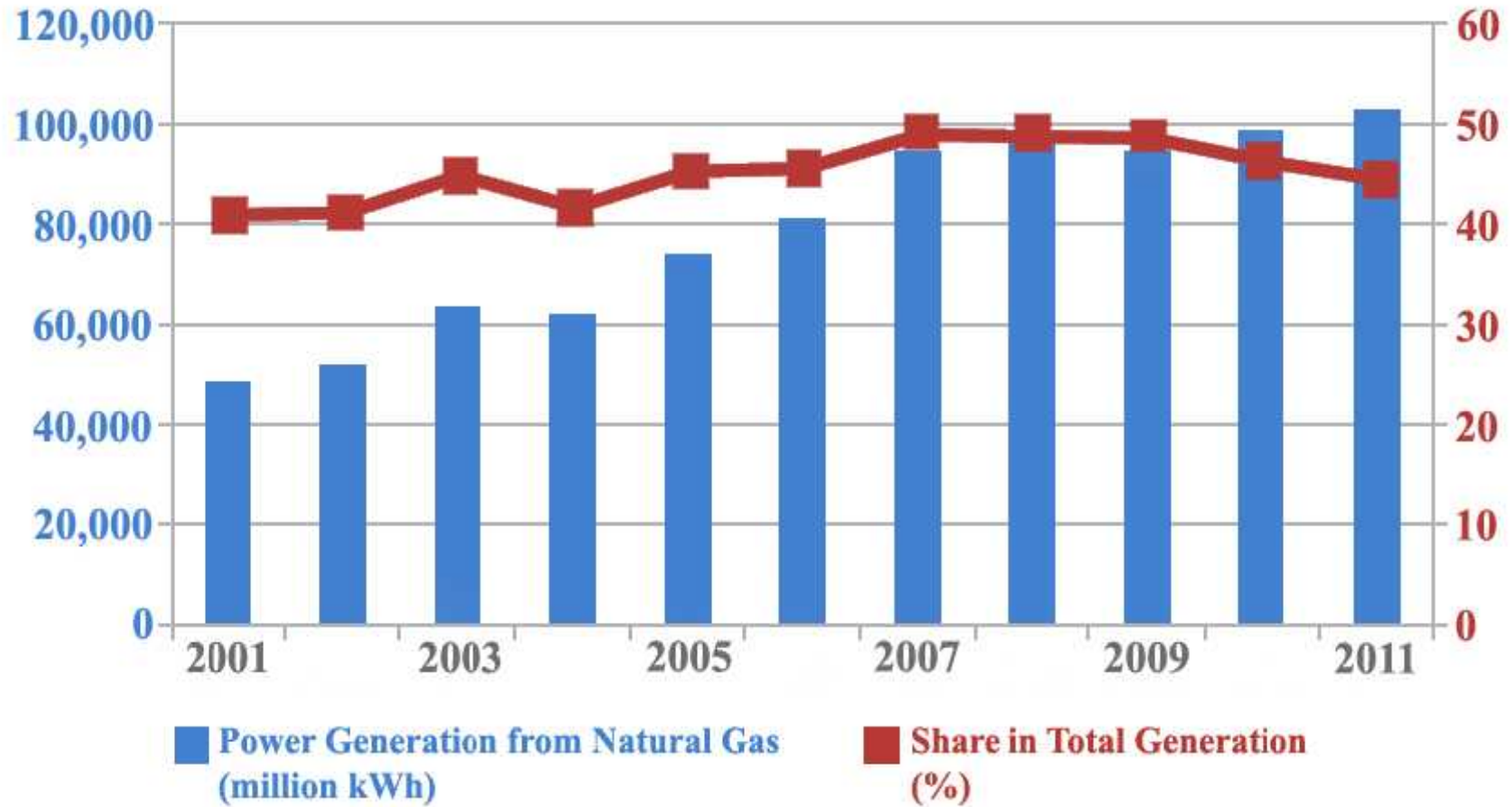
(milyar dolar)	2009	2010	2011	2012
Ham Petrol ve Petrol Ürünleri	14,9	20,6	29,2	31,5
Doğalgaz	11,6	14,1	20,2	23,2
Kömür	3,1	3,3	4,1	4,6
Enerji İthalatı Toplamı	29,9	38,5	54,1	60,1
Türkiye'nin Toplam İthalatı	140,9	185,5	240,8	236,5
Toplam İthalat çerisinde Petrol ve Doğalgazın Payı	%18,8	%18,7	%20,5	%23,1

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Doğalgaz Tüketiminin Sektörel Dağılımı (2007 – 2011)

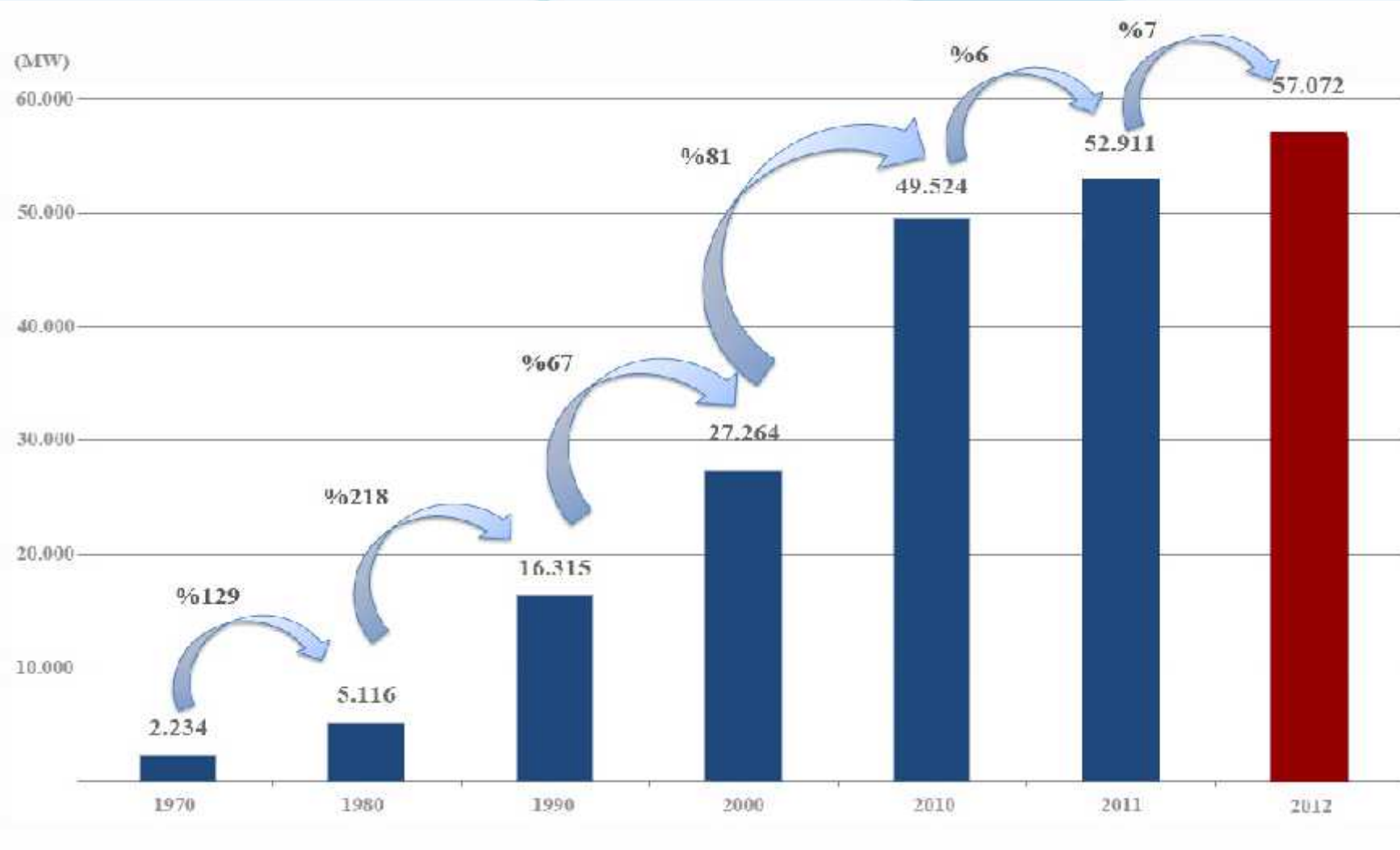

Elektrik Üretiminde Doğalgazın Payı (2001 – 2011)

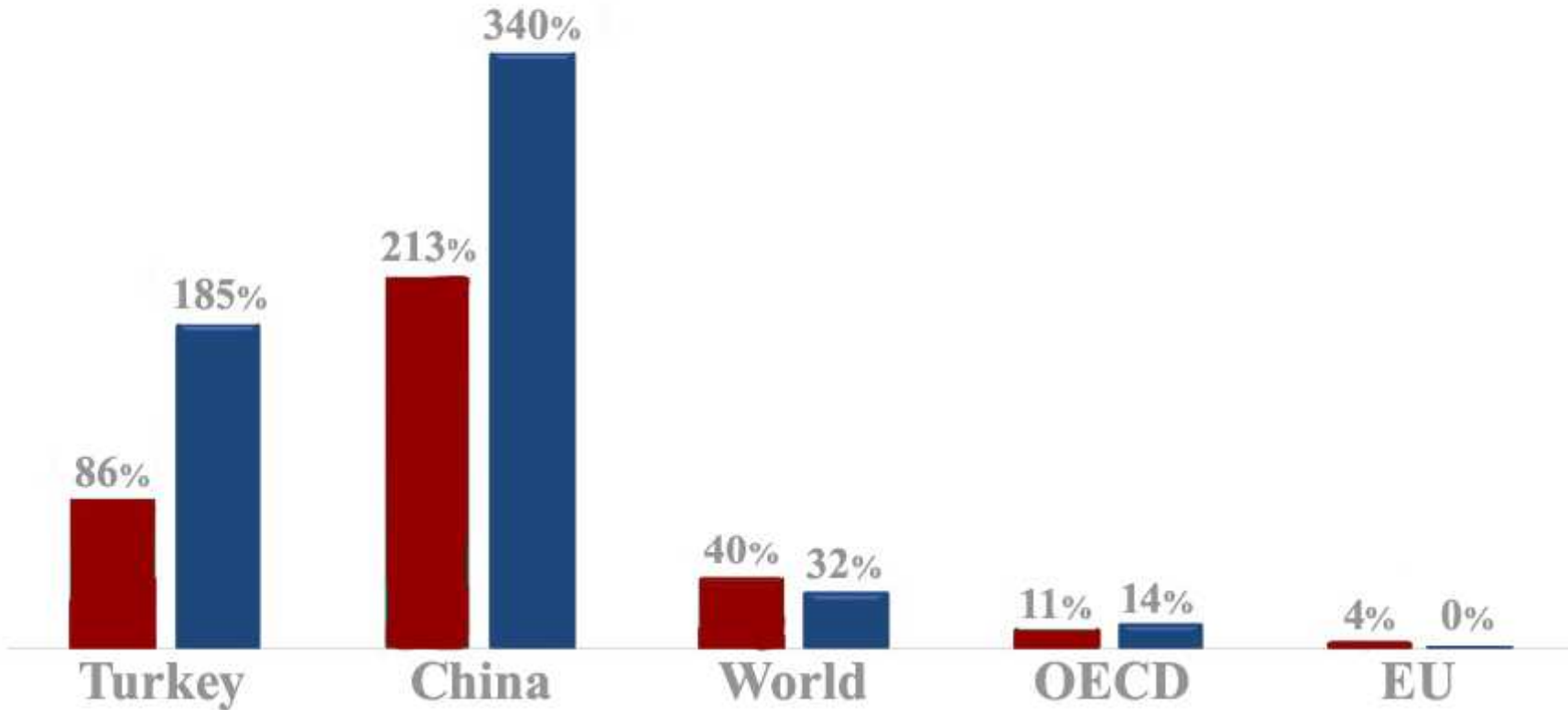
Toplam Kurulu Güç (1970 – 2012)

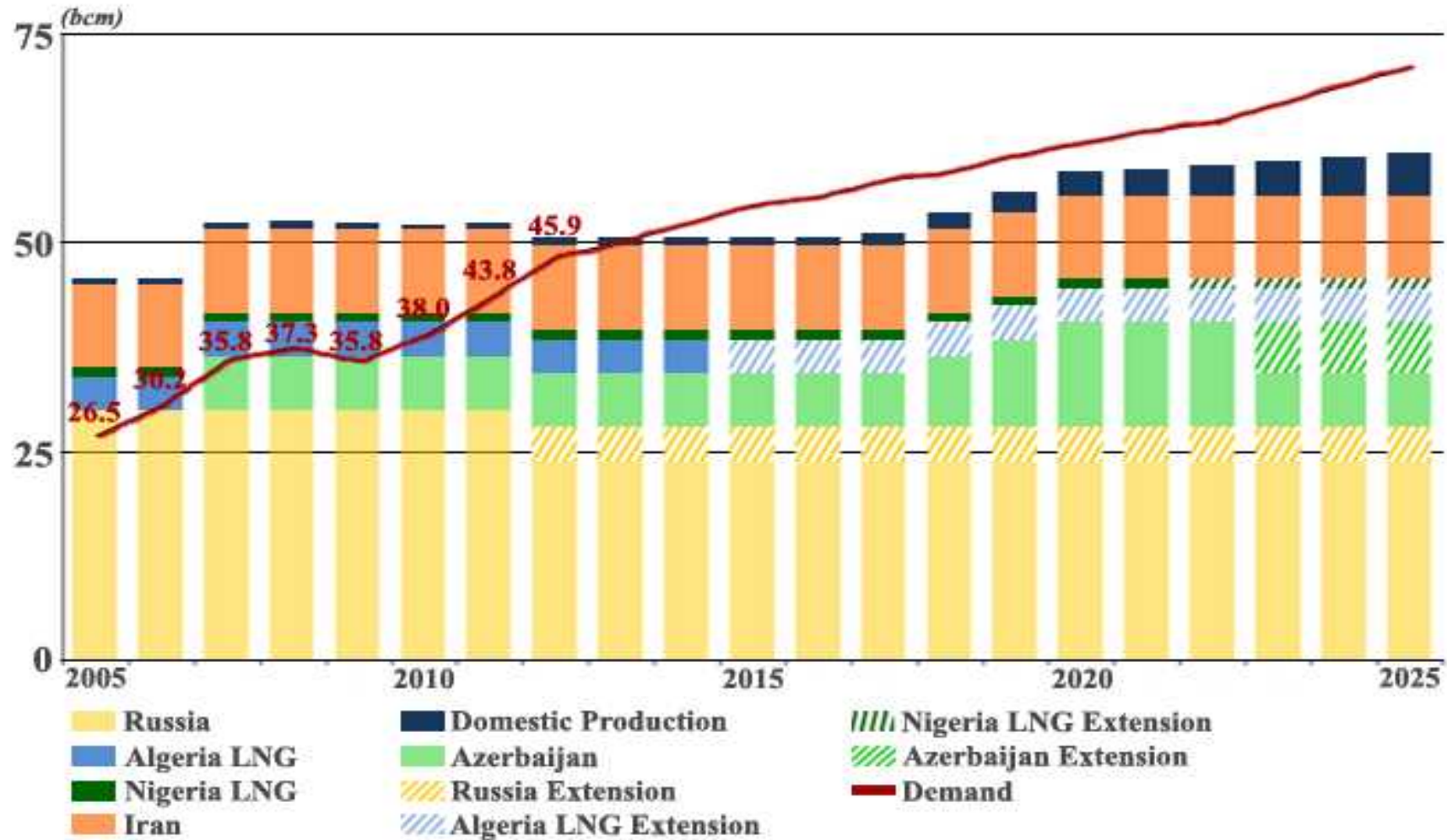
Doğalgaz & Elektrik Talebi Ortalama Artış Hızı (2001 – 2011)

■ Gas Demand Growth
■ Power Demand Growth

Doğalgaz Arz – Talep Dengesi (2005 – 2025)

Potansiyel Doğalgaz Kaynakları

- **Azerbaycan (Şah Deniz II & Yeni Sahalar)**
- **Kuzey Irak / Irak**
- **Do ğu Akdeniz Offshore**
- **Karadeniz Offshore**
- **Shale Gaz**

Azerbaycan (Şah Deniz II & Yeni Sahalar)

Kuzey Irak / Irak Mevcut & Potansiyel Rezervler

Kanıtlanmı Rezerv Sıralaması :

1.S.Arabistan	265,4 milyar varil
2. ran	151,2 milyar varil
3.Irak	150,0 milyar varil

Potansiyel Rezervler :

Irak	250 milyar varil petrol & 3,2-5 tcm gaz
K.Irak	40 - 45 milyar varil petrol & 1 - 2 tcm gaz

Türkiye – Irak Dış Ticaret Hacmi (1990 – 2012)

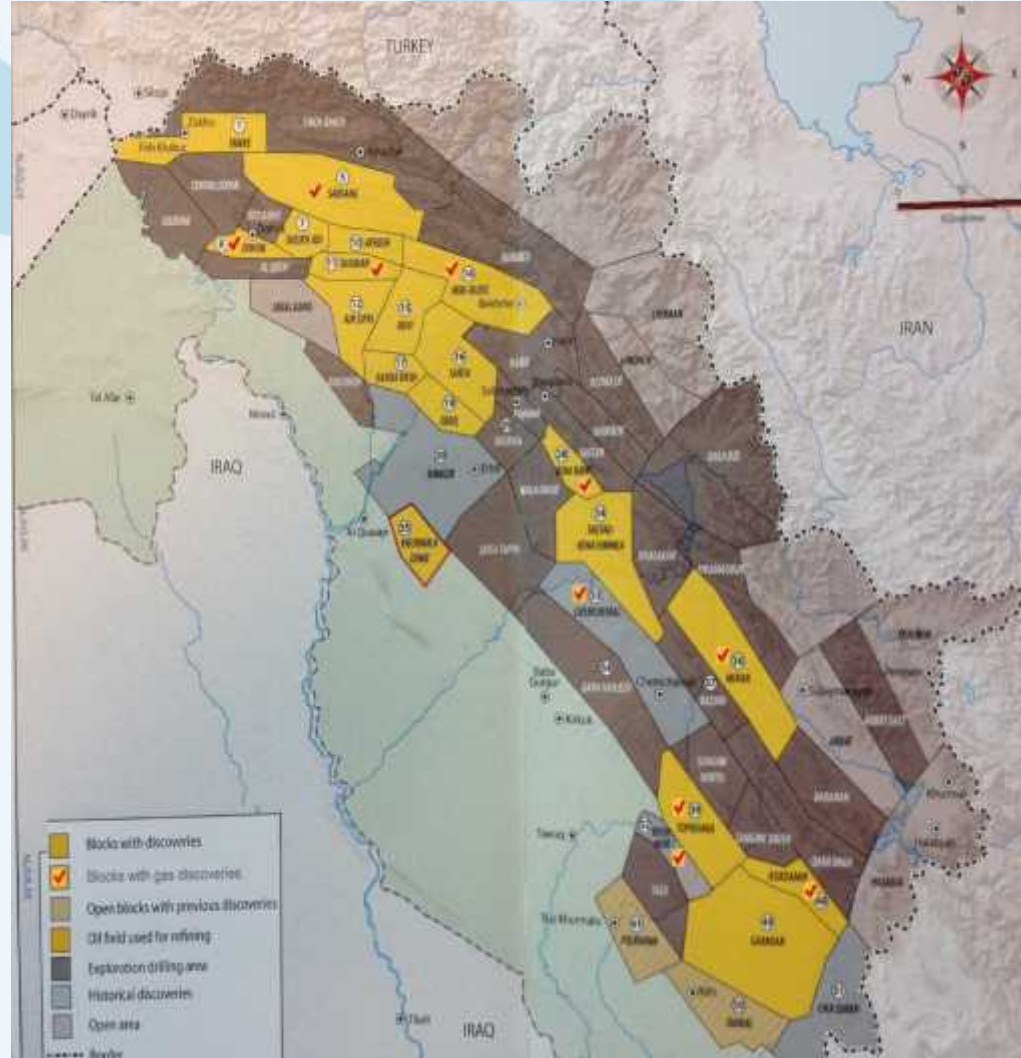

Kuzey Irak Keşfedilen Gaz Sahaları

Miran	198 bcm
Chemchemal	59 bcm
Khor Mor	51 bcm
Shaikan	43 bcm
Kurdamir	27 bcm
Dohuk	?? bcm
Akri-Bijeel	?? bcm
Sarsang	?? bcm

- İhracat Potansiyeli
10 yıl içerisinde 15 bcm
20 yıl içerisinde 30 bcm

Doğu Akdeniz Offshore Keşfedilen Gaz Sahaları

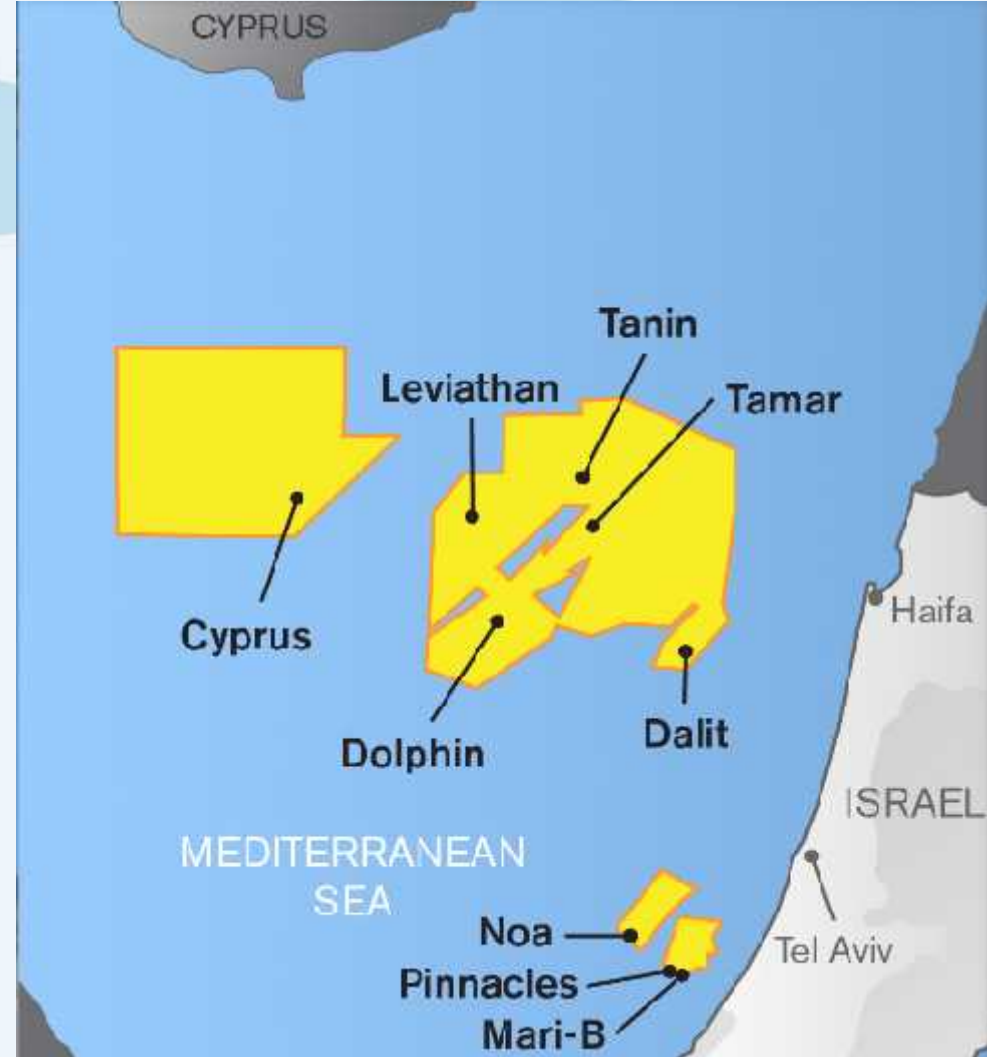
Leviathan	17 tcf
Tamar	8.4 tcf
Cyprus Aphrodite	5-8 tcf
Noa + Mari-B	1.1 tcf
Dalit	0.5 tcf

➤ İhracat Potansiyeli

10 yıl içerisinde 10-12 bcm

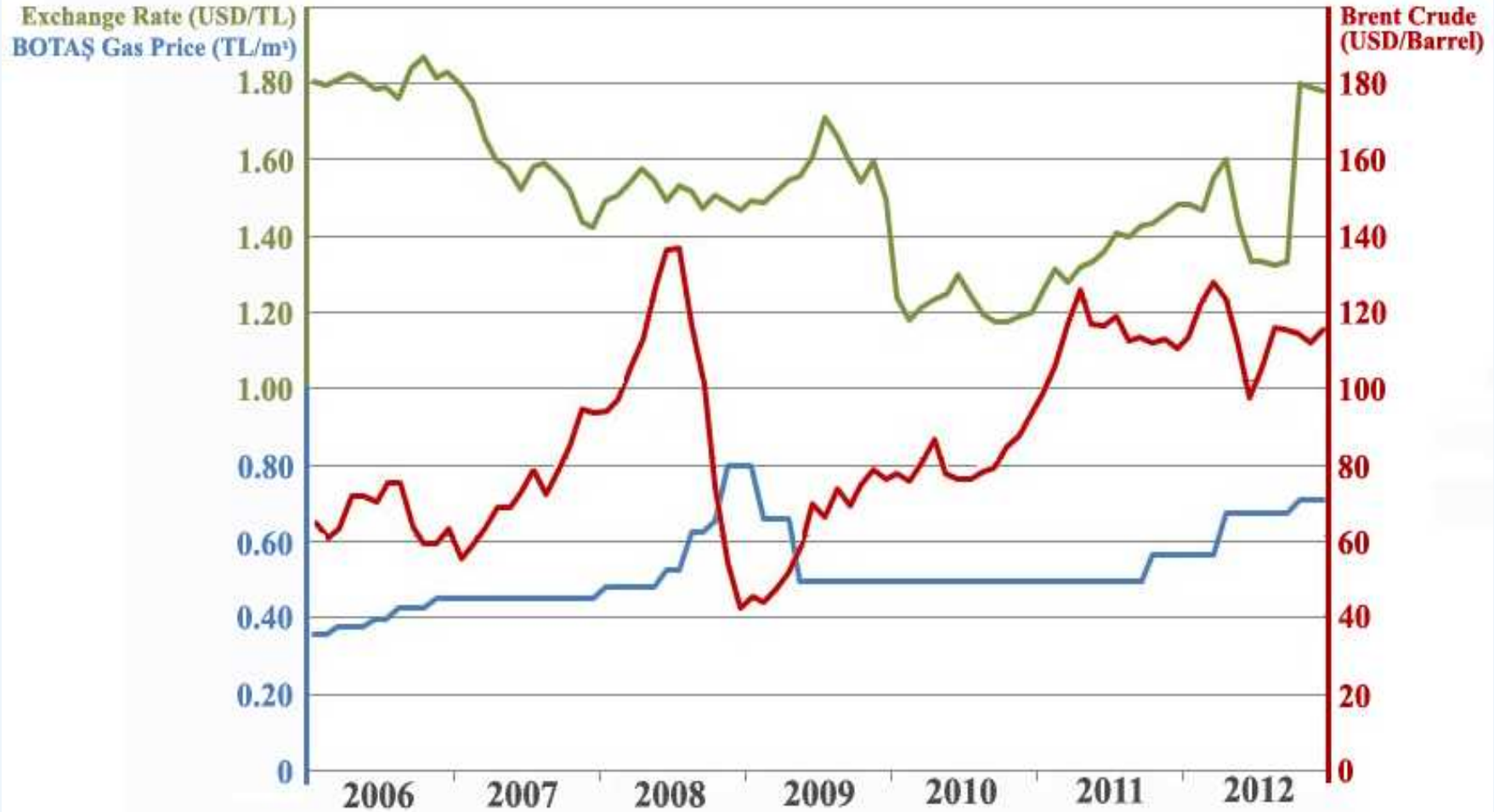
➤ En Ekonomik Rota

İsrail - Türkiye Boru Hattı

Kaynak: Noble Energy

Petrol Fiyatı, Döviz Kuru ve BOTAS Gaz Fiyatı (2006 – 2012)

Doğalgaz Piyasası Kanunu Değişikliğine İlişkin Görüşlerimiz

Değişiklik Önerilerine İlişkin PETFORM Görüşleri (I)

- ‘Piyasadaki her türlü i lemin yazılı sözleşme ba lanması, bunların Kurum’a bildirilmesi ve sözleşme li kin usul ve esasların Kurum tarafından düzenlenmesi’ne li kin hükümler, Anayasanın 48. maddesine aykırıdır; ayrıca özel hukuk sözleşmelerinin kamu tarafından düzenlenmesi, kamu hukukunun özel hukuka müdahil olması sonucunu do urmaktadır.
- Mevcut depolama kapasitesinin sınırlı oldu u gerçe inden hareketle, depolama yükümlülü ünün, EPDK tarafından eri ilebilir depolama kapasitesinin yıllık toplam ithalat miktarına oranı nispetinde belirlenmesi gerekmektedir.

Değişiklik Önerilerine İlişkin PETFORM Görüşleri (II)

- Arz güvenli i açısından kritik hususlardan biri olan ‘Son Kaynak Tedariki’nin kanuna dahil edilmesi gerekmektedir.
- ‘Ulusal iletim ebekesinin transit amaçlı kullanılmayacağına ilişkin madde, Türkiye’nin taraf olduğu Energy Charter Treaty’ye aykırıdır. Bu hüküm, uluslararası taahhütlerimize aykırı olmasının yanı sıra, ülkemizin bir doğalgaz ticaret merkezi olmasını da engelleyici niteliktedir.

Değişiklik Önerilerine İlişkin PETFORM Görüşleri (III)

- İletim hatları, LNG terminali, yeraltı depolama gibi stratejik ve sermaye yoğun faaliyetlere yönelik yatırımların hızlandırılması ve gerçek yatırımcıların ayırt edilmesi için lisans sahiplerinden teminat mektubu alınması ve termin programlarının (elektrik üretim lisanslarında olduğu gibi) takip edilmesi uygun olacaktır.
- Bazı OSB'ler, OSB dışından gaz tedarik etmek istenmesi halinde verilecek izin karılığında komisyon talep etmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak OSB Kanunu ile ilgili güdümler içerisinde bir kanun değişikliği yapılması önerilmektedir.

Değişiklik Önerilerine İlişkin PETFORM Görüşleri (IV)

- Fiyatların rekabete dayalı bir ekilde serbestçe belirlendi i bir ortamda EPDK'nın toptan satı tarifelerinde esas alınacak unsurları belirlemesine gerek bulunmamaktadır.
- Sübvansiyonların kaldırılmasınının kanun tasla ında açık bir ekilde dile getirilmesi, sektörün sa lıklı bir yapıya kavu turulmasına büyük katkı sa layacaktır. Bu nedenle maddenin aynen korunması desteklenmektedir.
- BOTA 'ın pazar payının ithalatta de il, 'yurtiçi nihai tüketicilere satı larda' %20'ye dü ürülmesi, hem rekabet hem de arz güvenli i açısından daha uygulanabilir bir hedef olacaktır.

Doğalgaz Piyasası Kanunu Yeni Madde Önerileri (I)

- BOTA 'ın (ayrı tırıldıktan sonra kurulacak tüm şirketler dahil olmak üzere) arz güvenliğini sağlamak amacıyla, dahili kullanım gazı, yastık gazı ve dengeleme gazı da dahil olmak üzere, yurtiçindeki diğer tedarikçilerle doğal gaz alım-satım anlaşmaları yapabilir.
- Arz güvenliğini teminen sistemin dengesinin gözetilmesi amacıyla, doğal gaz ve elektrik piyasalarının uyumlu hale getirilmesine dair düzenlemeler Kurum tarafından yayınlanacak ikincil mevzuat ile belirlenir.

Doğalgaz Piyasası Kanunu Yeni Madde Önerileri (II)

- Kurul tarafından belirlenecek usul ve esaslara göre hazırlanacak tarife önerileri ve bu önerilere esas veri, bilgi ve belgeler Kuruma sunulur. Kurul ilgili tüzeli ki ilerin mali verileri ve tarife önerileri ile piyasa verilerinden hareketle tarifeleri belirler. Kurul tarafından belirlenecek tarifeler belirlenirken ülke riskleri, ticari riskler ve getiri oranları dikkate alınarak makul ve basiretli i letmecilerin hizmetlerini sürdürebilecekleri makul getiri oranlarının dikkate alınması esastır.

Doğalgaz Piyasası Kanunu Yeni Madde Önerileri (III)

1) BOTA 'ın her bir piyasa faaliyetine paralel olarak 6 ayrı şirket çatısı altında yeniden yapılandırılması

- Doğalgaz İletim
- LNG Terminali
- Ticaret
- Petrol Taahhütlü
- Tuz Gölü Depo
- Doğalgaz Piyasası Mali Uzlaştırma

2) Bu şirketlerin hepsinin 233 sayılı KHK dâhilinde çıkarılması

3) Doğalgaz İletim ile Petrol Taahhütlü haricindeki 4 şirkete ilişkin özelleştirme sürecinin netleştirilmesi

4) Ziraat Bankası'nda olduğu gibi, BOTA 'ın yeniden yapılandırılmasına ilişkin münhasır kanun çıkarılması

Doğalgaz Piyasası Kanunu Çıkartılması Önerilen Maddeler

- thal edilecek do al gazın kayna ı, rezervleri, üretim tesisleri ve iletim sistemi hakkında do al gazın satıcı tarafından alınan bilgi ve garantinin bulunması
- (...) BOTA 'ın mevcut sözleşmelerinin devam ettiği ülkelerden ithalat yapmak için lisans başvurusunda bulunulması halinde, ithalat için başvuru miktarının %50'sinin BOTA 'ın mevcut yükümlüklerinden karşılanması artı aranır.

Politika Önerilerimiz

Politika Önerilerimiz (I)

Doğalgaz Piyasası

1. Sübvansiyon ve çapraz sübvansiyon uygulamalarına son verilmesi
2. Özel sektörün doğalgaz ithalatının önündeki tüm engellerin kaldırılması
3. Piyasada adil ve effaf bir rekabetin tesis edilebilmesi açısından BOTA letim ile BOTA Ticaret'in ivedilikle ayrı tırılması
4. Kompresör ve doğalgaz depolama tesisleri başta olmak üzere altyapı ile EBT-Scada başta olmak üzere IT yatırımlarının BOTA tarafından tamamlanması
5. Ve de ülkemizde bir doğalgaz ticaret merkezi tesis edilebilmesi için gerekli hukuki ve ticari ortamın oluşturulması için piyasa oyuncularıyla eşgüdüm içerisinde adımlar atılması

Politika Önerilerimiz (II)

Arama-Üretim Sektörü

1. Türkiye'nin kara ve denizlerdeki hidrokarbon potansiyelinin kapsamlı bir şekilde araştırılması, teknik verilerin sedimenter bazda sınıflandırılması ve dijitalize edilmesi
2. Yeni Petrol Kanunu'nun etkin bir şekilde uygulanarak yerli ve yabancı enerji şirketlerinin ülkemizde arama-üretim yatırımlarına yönlendirilmesi
3. TPAO'nun denizlerde majör şirketlerle yürüttüğü arama projelerine tam destek verilmesi
4. Türk kamu ve özel şirketlerinin Irak başta olmak üzere tüm rezerv sahibi ülkelerdeki arama-üretim yatırımlarının politik ve ekonomik açıdan desteklenmesi

Politika Önerilerimiz (III)

Enerji Piyasası

1. Toplam enerji tüketiminde yerli kaynakların payını arttırıcı ve enerji verimliliğini tevik edici politikaların uygulanması
2. Türkiye'nin shale oil ve shale gas potansiyelinin araştırılmasına yönelik kapsamlı bir plan hazırlanması
3. Alternatif enerji kaynaklarının, özellikle de nükleer enerjinin tevik edilmesi
4. Do a dostu enerji stratejilerinin uygulanmasına hassasiyet gösterilmesi

TEŞEKKÜRLER